CONSTANTIN C. DICULESCU

RĂSPUNS D-LUI O. DENSUŞIANU

LA

CRITICA FĂCUTĂ LUCRĂREI MELE

„ORIGINILE LIMBEI ROMÂNE"

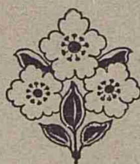
„STUDII CRITICE — REZULTATE NOUĂ"

DIN

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II — TOM. XXIX

MEMORIILE SECŢIUNEI LITERARE

BUCUREŞTI
TIPOGRAFIA «GUTENBERG» JOSEPH GÖBL
20. — STRADA DOAMNEI. — 20
1907

CONSTANTIN C. DICULESCU

RĂSPUNS D-LUI O. DENSUŞIANU

LA

CRITICA FĂCUTĂ LUCRĂREI MELE

„ORIGINILE LIMBEI ROMÂNE"

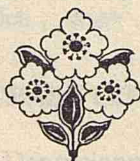
„STUDII CRITICE — REZULTATE NOUĂ"

DIN

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II — TOM. XXIX

MEMORIILE SECŢIUNEI LITERARE

BUCUREŞTI
TIPOGRAFIA «GUTENBERG» JOSEPH GÖBL
20. — STRADA DOAMNEI. — 20
1907

Domnului I. Bogdan, Membru al Academiei Române, Profesor universitar
Const. C. Diculescu

ABREVIAȚIUNI

alb.	= albanez	lat.	= latin
ar.	= aromân	megl.	= meglenit
bulg.	= bulgăresc	ngr.	= neogrec
clas.	= clasic	port.	= portugez
cp.	= compară	prov.	= provensal
fr.	= francez	sp.	= spaniol
gr.	= grecesc	ung.	= unguresc
grm.	= german	v.	= vechiu: vit. = vechiu italian, vsl. = vechiu slav
ir.	= istro-român		
it.	= italian	vegl.	= vegliot

Semnul * indică un cuvânt propriŭ latineĭ vulgare.

Semnul † indică un cuvânt saŭ o formă reconstituită.

Semnul > între două cuvinte arată că cel dintâĭ a dat naștere celuĭ de al doilea: e r u n c a r e < *aruncare* etc.

Semnul < între două cuvinte arată că cel dintâĭ s'a născut din cel d'al doilea: *mișel* < m i s s e l u s etc.

LUCRĂRI CITATE:

Candrea I. A. — Ov. Densușianu (*Dicționarul etimologic al limbeĭ române. Elementele latine.* Fascicola I. Bucureștĭ, 1907).

Cihac A. D. (*Dictionnaire d'etymologie Daco-roman.* Francfort s/M. vol. II, 1879.

Diefenbach (*Glossarium Latino-germanicum mediae et infimae aetatis e codicibus manuscriptis et libris impressis.* Francoforti ad Moenum, 1857).

Du C(ange) = Du Cange, *Glossarium mediae et infimae Latinitis*, éd. Leopold Favre. Paris, 1883.

Forcell. = Forcellinus, *Totius Latinitatis lexicon*, ed. Doct. Vincentio de Vit. Prati, MDCCCLXXIX.

Francu-Candrea R. = *Rotacismul la Moțĭ și Istrienĭ*. Bucureștĭ, 1886.

Hașdeu, *Etymologicum magnum Romaniae*. Tom. I—III, Bucureștĭ, 1886—1893. Dicționarul limbeĭ istorice și poporane a Românilor (A—Bărbat).

Hașdeu C. de B. = *Cuvente den bătrânĭ*. Bucureștĭ, 1878. (3 vol.).

H L R. = O. Densușianu, *Histoire de la langue roumaine*, vol. I. Paris, 1901.

Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien, 1866,

Miklosich Sl. in R. = Dr. Franz Miklosich, *Die slavischen Elemente in Rumänischen*. Wien, 1861.

Orig. l. r. = Const. C. Diculescu, *Originile limbeĭ române. Studiĭ critice — Rezultate nouă*. (Fascicola I, Vocalismul). Analele Academiei Române. Seria II, Tom. XXIX. 1907.

Pușcariu S., *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, I. Lateinisches Element. Heidelberg, 1905.

V. n. = *Vieața nouă*, revistă bilunară sub direcția d-lui Ovid Densușianu (N-rile dela 1, 15 Aprilie și cel dela 15 Iulie 1907).

Modul de a face critică al d-luĭ Ovid Densușianu e lucru destul de cunoscut publiculuĭ cititor. Această împrejurare mă scutește pe mine de a maĭ lungì vorba urmărind gama crescândă a tonuluĭ acerb și pătimaș observat dela primele sale încercărĭ critice, când scrieà prin diferite reviste, și până azĭ, când criticul-poet e directorul uneĭ reviste în care scrie ce vrea și cum vrea. Pe de altă parte ca să nu fiŭ bănuit că, în acest răspuns, plec de la ideĭ preconcepute asupra feluluĭ de a face critică al d-luĭ Densușianu, îmĭ voiŭ mărginì întâmpinarea la tărâmul pe care am fost atăcat de pana d-sale.

La începutul luĭ Iulie trecut a apărut în analele Academieĭ întâia fascicolă din lucrarea mea intitulată «*Originile limbeĭ române — Studii critice — Rezultate nouă*». Abìà ĭeșită de sub tipar, această fascicolă a stârnit deodată supărarea d-luĭ

Ovid Densușianu. Creer de scriitor și pană de filolog, nu cred, să fi dat vreodată drumul uneĭ criticĭ maĭ pornite și maĭ pătimașe decât cea scrisă ca articol de fond în n-rul 12 din acest an al revisteĭ *Viața nouă,* pag. 263—267. Critica ce face lucrăreĭ mele începe cu un fel de crâncenă ofensivă îndreptată contra Academieĭ. Cum supărarea și nemulțumirea d-luĭ Densușianu împotriva acesteĭ Instituțiunĭ sunt lucrurĭ ce nu mă privesc — lucrarea mea fiind numaĭ ocaziune și nicĭdecum origine a certeĭ — nu voiŭ riscà nicĭun cuvânt asupra acesteĭ cestiunĭ. Ca să cunoaștem însă starea sufletească a d-luĭ Densușianu, când a compus acel articol critic, e necesar să amintim că în întroducere, d-sa tractează, pișcând Academia, lucrurĭ cu totul disparate și în dezarmonie izbitoare cu titlul articoluluĭ, precum : strigoĭ, hală, emanațiunĭ mucigăioase, facerea lumeĭ, Adam, concepțiune etc.. Apoĭ bonurĭ, ferestre, morĭ, moșiĭ, bineînțeles, nu ale mele ci tot ale Academieĭ. După acest preambul straniŭ, d-sa intră în mĭezul criticeĭ legându-se întâĭ de titlu.

După d-l Densușianu, «titlul promite cevà ce nu dă cartea, pentrucă numaĭ despre originile limbeĭ noastre nu se spune nimic noŭ». D-l critic se face că n'a văzut titlul complect de pe coperta cărțeĭ, care este următorul: «*Originile limbeĭ române. Studiĭ critice—Rezultate nouă.* **Vocalismul**».

De la sine se înțelege că partea întâĭ e titluĭ general al întregeĭ lucrărĭ, ĭar partea din urmă, *vocalismul*, arată că fascicola aceasta tractează special legile transformăreĭ vocalelor. D-l Densușianu ştieà desigur acest lucru, dar din spirit critic s'a prefăcut că nu înțelege. Rezultatele nouă relative la originile limbeĭ noastre decurg din etimologiile nouă — d-sa singur recunoaşte (pag. 264) că astfel de etimologiĭ sunt multe în fascicola apărută — și din studiul comparativ al legilor fonetice. Locul formulăreĭ acestor rezultate concludente nu poate fi decât fascicola din urmă — a IV-a — și nicĭdecum fascicola I, cum pretinde d-l Densușianu.

Ca să-șĭ asigure victoria de la început, d-l critic citește *invers* locurĭ întregĭ din lucrarea pe care o critică: «Pentru a nu se asemănà dela început cu alți, d-l Diculescu — zice d-sa — întrebuințează altfel semnele filologice; de anĭ de zile s'a convenit să se pună o cruce dinaintea cuvintelor carĭ nu sunt atestate; autoruluĭ patronat (!) de Academie nu-ĭ place așà: ĭea crucea și o pune tocmaĭ dinaintea cuvintelor latine vulgare atestate». Ațĭ citit prea repede, d-le Densușianu, căcĭ ĭată ce stă scris la pagina 23, indicată pentru control chiar de d-voastră: «Semnul † (cruciulița) arată că cuvântul sau forma înnaintea căreia stă e o reconstituire filologică. Reconstituirĭ sunt toate acele cuvinte și forme *carĭ nu*

s'aŭ găsit până acum în latina vulgară, dar existenţa lor se demonstrează uşor pe cale filologică...». Decĭ, eŭ am întrebuinţat crucea nu înnaintea cuvintelor latine vulgare atestate — cum afirmă d-l Densuşianu — ci înnaintea cuvintelor şi formelor cari nu s'au găsit până acum în latina vulgară, decĭ *neatestate*. Se înţelege uşor scopul ce urmărià d-l Densuşianu riscând acest neadevăr evident. E desigur o inovaţie în critică de a cità *fals* locurĭ din opera pe care o criticĭ, şi d-luĭ Densuşianu îĭ revine paternitatea acesteĭ procederĭ. Sau se datoreşte asta împrejurăreĭ spuse de critic însuşi la începutul articoluluĭ, unde afirmă că prin fereastra d-sale pătrunde maĭ multă lumină decât prin «ferestruica» Academieĭ? Dar atunci ce fel de lumină este aceia, ale căreĭ efecte aŭ jucat aşà de răŭ festa d-luĭ critic? D-l Densuşianu nu se mărgineşte numaĭ să schimbe înţelesul frazelor dar şi inventează pe deantregul. Astfel având aerul că citează din lucrarea mea scrie: «... cuvintele socotite de câţĭvà naivĭ ca Miklosich şi alţiĭ...». Prin aceste cuvinte imaginare, dar puse de critic între semnele citaţiuneĭ, insinuiază că aş fi făcut naiv pe un învăţat ca Miklosich, dar aicĭ nu maĭ indică pagina de unde le-a luat. Nicĭ că se puteà o maĭ mare abilitate. Aceste mistificărĭ vădite ale adevăruluĭ desvălesc gândul criticuluĭ şi noĭ ne-am puteà oprì acì, dacă n'am scoate nicĭo învăţătură urmărind maĭ

departe firul cugetăreĭ d-luĭ Densușianu. Alegând pe sprânceană câtevà etimologiĭ din lucrarea mea, d-l Densușianu le citează fragmentar și în așà mod ca să le discrediteze. Iată ce zice despre etimologia cuvântuluĭ *guler* : «Curioși cari nu știeaŭ de la cine primise această bucată de pânză împrejurul gâtuluĭ să afle prin d-l Diculescu că tot dela Romanĭ. Aceștia íĭ ziceaŭ collulum și noĭ am scos cam mototolit *gulerul*». Din desvoltarea etimologieĭ acestuĭ cuvânt d-l critic a avut grijă să citeze numaĭ rândurile următoare, carĭ pentru publicul mare n'aŭ multă greutate: «Iată în scurt istoricul fazelor prin care a trecut c o l l u l u m până să devie *guler*. Conform legeĭ fonetice de care ne ocupăm c o l l u l u m a devenit c o l l ĭ l u m (cp. c a m p u l a > *câmpină*, t e r r u l a > *ţarină* etc.)... *O* din c ō l l ĭ l u m fiind lung și accentuat a devenit *u*: c ō l l ĭ l u m > *cullĭlum* (cp. c ō g i t o > *cuget*, * ō s t i a > *uscia* > *ușă* etc.) Prin gamizarea luĭ *c* inițial (cp. c o t o n i u s > *gutuiŭ*, c r a t e s > *gratie* etc.) a devenit *g*: c u l l ĭ l u m > *gullĭlum*, și prin prefacerea luĭ *ĭ* scurt în *e*, g u l l ĭ l u m a devenit *gullelum* de unde direct *guler* (pag. 15—16)». Să maĭ zică cinevà că d-l Densușianu nu e de bună credință cu lectori revisteĭ sale. Ce-ĭ pasă d-sale că verificarea acesteĭ etimologiĭ e dată tocmaĭ în rândurile următoare trecute sub tăcere filozofică: «Pe lângă demonstrația făcută, care singură ar fi suficientă a dovedì că

guler a purces din collulum, maĭ adaogem spre deplina confirmare a faptuluĭ, că faza gullerum, scrisă *gulerum* dintr'o eroare etimologică, o surprindem în latina infimă din Galia: «Invenit introitus capucii, qui *gulerum* Gallice appellatur — idem quod gula mantelli» (citat de Du Cange). Din citatul ăstă rezultă că gullerum se întrebuință odată în Galia având acelaș înțeles cașì cuvântul românesc. Ortograficește însă observăm că e scris cu un singur l, gulerum, eroare datorită credințeĭ false că ar fi derivând din gula «gură»: *gula* mantelli, *gula* camisiæ etc., etimologie cu totul inezactă....». Pentru înțeles să se compare francezul *collet* «guler», deminutiv din *cou* (vechiu col), «gât». Se vede că d-l Densușianu se gândește tot la ungurescul gáler, deșì nu spune.

Maĭ departe: «*Dâlm.* D-l Diculescu ne roagă să credem că e latinul tumulus (p. 5)». Nu vă roagă nimenĭ, d-le Densușianu. Iată ce am zis eŭ: «Vorba *dâlm* nu poate în niciun caz derivà din vsl. hlъmъ «collis», rus. holmъ «*colină*» — d-l Densușianu ce zice? — ci are aceiaș origine cașì polonul *tłum* «movilă, grămadă», adică — după opinia mea — latinul tumulus, pe care îl găsim sub forma tumlum în inscripțiunĭ (Gazzerra, *Iscr. christ. del Piemonte,* 213, 2. cp. Schuch. etc.)». Legătura dintre polonul *tłum* și latinul tumulus este evidentă, cașì cea dintre

românul *dâlm* și polonul *tłum*. Forma polonă ne conduce la o formă română dispărută † *tulm*.

Tot pe acelaș ton d-l Densușianu zice: «... așà dela noĭ (Români) ar fi primit eĭ (Slavi), ne asigură d-l Diculescu, *lebăda*, care la noĭ n'ar fi nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin decât latinul albida, (pag. 8)». Evident că da. Latinul albida, care a înlocuit pe olor, suferise în latina vulgară metateza reciprocă a sonurilor dela început devenind labida. Un fenomen identic a suferit meglenitul *răzint* «argint» din argentum și chiar latinul *albeus (=clas. alveus) devenise în latina vulgară *labeu(s)* de unde friulanul *laip* «copae, albie». Din labĭda, labeda s'a făcut *lebădă* plural *lebede*, după cum din *rapidis (=clas. rapidus) s'a născut *repede*. Din limba română, cuvântul astfel format a trecut în limba slavă.

D-l Densușianu s'a revoltat desigur la vederea acestor fapte dovedite, cu atât mai mult cu cât d-sa a exagerat peste măsură în impecabila-ĭ *Histoire de la langue roumaine* înrâurirea slavoneĭ asupra limbeĭ române. S'a afirmat, buneoară, de uni filologĭ străinĭ că particula negativă *ne* din românește ar fi de origine slavă [1]). D-l Densușianu nu numaĭ că socotește această afirmație drept o axiomă, dar se grăbește a cità peste 40 compuse cu *ne*, între cari și neologisme ca *neabil*,

---

1) Cp. Cihac, *Dictionn. etym.* II, p. 214.

neezact.., ca să demonstreze cât de adânc a pătruns în limbă acest slavonism și că vorbe ca: *necurat, nesigur, nefericit, nedreptate, nedormind...* sunt niște formațiunĭ arlechine, jumătate româneștĭ, jumătate slavoneștĭ. (HLR. pag. 426). In realitate, nu acesta e adevărul. E drept că în latina clasică uzul luĭ *ne* în loc de *in* erà foarte restrâns: *f*as—*ne*fas, fastus—*ne*fastus, fandus—*ne*fandus, mirus—*ne*mirus, scientia—*ne*scientia. Incolo se întrebuințà numaĭ *in*: auditus—*in*auditus, placabilis—*im*placabilis.... In latina vulgară găsim însă exemple identice cu cele din românește: purus și *ne*purus, rom. curat și *ne*curat, parcus și *ne*parcus, rom. păstrător și *ne*păstrător... (Forcell). Ceia ce maĭ trebue reținut în cestiunea asta e faptul următor. Pe când latinul *ne* a rămas neschimbat în românește: n e s c i e n t i a>*neștiință*, †n e d o r m i e n d o>*nedormind*, slavul *ne* se preface regulat în *nă*: n e u k ъ >*năuc* (neukъ «neînvățat, indoct» din učiti «a învățà»), n e t eⁿ g ъ >*nătâng* (neteⁿgъ «leneș» din toⁿgъ «curagios, bărbat, activ»), n e s ъ d r a v i n ъ >*năsdrăvan* din s ъ d r a v i n ъ > *zdravăn*, n e v o d ъ >*năvod* etc... Cu alte cuvinte, pe domeniul eĭ, româna a refuzat să confunde particula romanică *ne* cu particula slavă *ne*, prefăcând pe cea din urmă în *nă*.

In genere, filologi aŭ văzut înrâurirea slavoneĭ asupra limbeĭ române în cuvinte, prefixe și sufixe derivative adică numai în partea lexicală. D-l

Densușianu, filolog perspicace, ridicându-se maĭ presus, vede înrâurirea slavoneĭ în fonetică și chiar în gramatică. După d-sa, latinul medius locus (mediolocu) a devenit *mijloc* sub influenţa slavuluĭ mežda! (pag. 243, op. cit.). Inchipuiţi-vă dacă e minune maĭ mare decât aceasta, ca un cuvânt slav, să-ĭ zicem mežda, deșĭ absinte în limba română, înrâurește totuș dela distanţă forma unuĭ cuvânt românesc! D-l Densușianu când nu poate explicà vreun fenomen fonetic declară imediat: aicĭ e o înrâurire slavă. La prefacerea luĭ *dio* în *j(o)*: mediolocu>mijolocu>*mijlóc* [1]), a lucrat desigur aceiaș lege fonetică cași în deosum >*jos*, rotundiolus>*rotunjor*, rom. grămădĭoară>*grămăjoară* etc.

Formele de vocativ: *domnule*, *codrule*, *omule*.., ne asigură d-l Densușianu, sunt de origine bulgară! (HLR. pag. 244). In realitate, atarĭ vocative s'aŭ născut în sânul limbeĭ române fără înrâurirea vreuneĭ limbĭ străine. Aŭ primit această formă de vocativ maĭ întâĭ nume propriĭ ca: *Lerescul*, *Buzescul*, *Barbul*... [2]). Aceste nume, neposedând forma nearticulată, aŭ primit după trebuinţă sufixul *e* al vocativuluĭ (cp. *bărbat*, *bărbat-e)* direct la forma articulată, singura pe care o aveaŭ: *Lerescul-e*, *Buzescul-e*, *Barbul-e*. Maĭ târziŭ prin

1) Forma *mìjloc* e nouă.

2) Astăzĭ numele de felul acestora se întrebuinţează mai mult fără *l* : *Buzescu*, *Ionescu*, *Barbu*.

asemănare s'aŭ întins aceste forme și la substantivele comune: *domnul-e* dar și *doamn-e*, *copilul-e* dar și *copil-e*, *codrul-e* dar și *codr-e*.

Altă învinuire ce-mĭ aduce d-l Densușianu e următoarea: «*Prapur*, pentru ca să cunoaștem acest cuvânt, d-l Diculescu — urmând sistemul de citațiĭ întrodus de d-l Sextil Pușcariu — dă un citat al d-luĭ Iorga din *Neamul românesc*...» D-l Pușcariu n'a scăpat nicĭ de data asta de o săgeată trimisă din cetățuia *Vieței nouă* a d-luĭ Densușianu. Cine nu știe însă că uzul citațiunilor e mult maĭ vechiŭ decât apariția d-luĭ Sextil Pușcariu. Din parte-mĭ recunosc că citația făcută pentru vorba *prapur* e de prisos, dar și d-l Densușianu trebue să știe că de multe orĭ a cità de prisos e mai bine decât a nu cità deloc. Monstruozitățile științifice numai astfel se pot evità. De aceia în filologie se obișnuește ca existența, înțelesul și diferitele accepțiunĭ ale unuĭ cuvânt să se scoată din citațiunĭ. La ce monstruozitățĭ poate duce lipsa totală de citațiunĭ, e instructiv un caz tipic chiar al d-luĭ Ovid Densușianu. D-sa luându-se după o simplă alunecare de condeiŭ a unuĭ învățat străin [1]) a studiat cu tot dinadinsul în a sa *Histoire de la langue roumaine*, pag. 271, cuvântul imaginar *lindină* «țelină, păragină» care n'a existat și nicĭ că va existà vreodată în limba

---

1) Cp. Miklosich, Etymologisches Wörterbuch der sl. Spr. pag. 164.

română[1]). Și totuș, autorul atăreĭ monstruozitățĭ crede cu tot dinadinsul, că numaĭ d-sa și un colaborator al d-sale sunt singuri filologĭ aĭ noștri: «... și pe când admirațiunea erà maĭ expansivă pela Brașov, Sibiŭ, Budapesta — un filolog[2]), doĭ[3]) (nu cred să fie maĭ mulțĭ) surâdeaŭ» [4]).

Să urmărim maĭ departe critica d-luĭ Densușianu: «Se știe că cuvinte latine pătrunsese prin creștinism în vechea slavă; d-l Diculescu cu aprobarea Academieĭ șĭ-a zis: cuvintele crezute ca întroduse din latină în vechea slavă nu pot fi luate decât dela Românĭ». E posibil ca d-l Densușianu să fi făcut afirmația dela început pe temeiul credințeĭ false că Bulgari ar fi fost creștinațĭ prin misionarĭ latinĭ și că decĭ eĭ ar fi primit un creștinism latin, pecând istoria spune dincontră

---

1) Cu totul alt cuvânt e *lindină*, care derivă din lat. † l e n d o- l e n d i n i s (= clas. lens lendis «ovum pulicis»), it. *lendine*, sard *lendine* și *lendiri*, prov. *lende*, etc. In *Etymologisches Wörterbuch der sl. Sprachen*, la rubrica vorbei l e n d i n a «loc necultivat, țelină», slavistul Miklosich, atras de asemănarea formeĭ, a înregistrat din eroare printre derivatele nouă slave ale aceluĭ cuvânt și pe românul *lindină*, care, cum se vede e cu totul altceva. D-l Densușianu a împrumutat această eroare și a pus-o în a sa *Histoire de la langue roumaine*, care datorește mult operilor învățatuluĭ slavist. Astfel ne-a îmbogățit limba cu un cuvânt care nu există, iar eu relevând în „*Originile limbei române*" pe lângă alte erorĭ de împrumut și pe aceasta, mi-am atras ura d-luĭ Densușianu.

2) Citește: Densușianu.

3) Citește: Candrea.

4) Adică: Pe când revistele și ziarele de peste Carpațĭ primĭaŭ cu elogiĭ opul d-luĭ Pușcariu, la Bucureștĭ cele două zeitățĭ ale filologieĭ române râdeaŭ pe înfundate. Cp. *V. n.* an. III, N-rul 6, p. 126.

că Slavi aŭ fost creştinaţĭ de Grecĭ şi că creştinismul lor e de origine grec. Cât pentru cuvintele latine din limba slavă, n'am zis nicăirĭ că toate aŭ fost împrumutate din româneşte ci numaĭ anumite, dintre care pe unele le-am studiat. Afară de aceasta, cuvintele de origine latină din limba slavă nu sunt numaĭ din domeniul religiuneĭ, cum pare a crede d-l Densuşianu, ci orce fel de cuvinte. Ele nu sunt luate direct din latineşte, cum se pronunţă d-l Densuşianu, ci aŭ pătruns în aceà limbă pe diferite căĭ. Desigur că fonetica e criteriul după care putem ştì că cutare cuvânt de origine latină a pătruns în slavoneşte prin cutare limbă şi nu prin alta. Astfel sunt cuvinte intrate:

a) prin limba greacă: vsl. *axagъ* < gr. ἐξάγιον, ngr. ἀξαΐ, lat. exagium, it. saggio; vsl. *Rusalije* < mgr. Ρουσάλια din lat. Rosalia, Pascha rosata sive rosarum, it. Pascqua rosata etc..

b) prin limba română: vsl. *oltarъ* < rom. *altar*, lat. altare, altarium, it. altarium, it. altare etc., vsl. *platiti* < rom. *plătire* din plată, lat. vulg. plata «taxă în genere» (cp. DuC) — Niciuna din celelalte limbĭ romanice n'aŭ păstrat această vorbă —, vsl. *matorъ* < rom. m a t u r, lat. m a t u r u s etc..

c) prin limba germană: vsl. *sanit* < vgrm. s a n c t i, mgrm. s a n c t e, s a n t e, lat. sanctus, it. san(to), vsl. *roža* < vgrm. r ô z â, lat. rosa etc..

d) prin limba italiană: vsl. *straninъ* < ital. s t r a n i o, s t r a n o, lat. extranius; vsl. *pogača* <

ital. focaccia, mlat. focacius, ngr. φογάτζα etc.. Slavi balcanicĭ aŭ împrumutat atarĭ cuvinte din limbile greacă și română, pe când Slavi panonicĭ — ceĭ ce locuiaŭ între Tisa și Dunăre — aŭ împrumutat maĭ ales din limbile germană și italiană. Unele cuvinte de origine latină aŭ pătruns în slavonește pe două căĭ deodată. Așà e, buneoară, cuvântul pavo-pavonis «păun»: vsl. *pavЬ* și *paunЬ*; nsl. *pav*; bulg. *paun*, *pavun*; srb. *pav* și *paun*; boem *pav*; pol. *paw*; rus *pavЬ* etc.. Forma *pavЬ* e din limba germană (vgrm. pfāwo etc.), ĭar paunЪ e din limba română [1]), căcĭ aiurea acest cuvânt are tot alte forme: it. *pavone*, ngr. παβόνι și παγόνι, alb. *pagua*.

Maĭ departe, criticul zice: «Nemulțumit și cu alte părerĭ ale filologilor de până acum, d-l Diculescu *a luat într'o zi dicționarul nostru* și consultând toate dicționarele și glosarele existente ale latineĭ poporane s'a convins că atâtea cuvinte socotite până acum...». Aicĭ e o insinuare foarte puțin dibace, că eŭ aș fi plagiat cevà din fascicola I a dicționarului etimologic la care lucrează d-sa în colaborare cu d-l Candrea. Las la o parte faptul că, atunci când a eșit aceà fascicolă, lucrarea mea erà dejà la a III corectură, pe care n'o maĭ făceam eŭ ci Academia. Dar d-l Densușianu trebuià să precizeze ce anume am

1) Cp. și; «*Pav*ъ ist deutschen, *paun*ъ romanischen Ursprungs» (Miklosich, *Etym. Wb. sl. Spr.* p. 234).

luat din aceà fascicolă. N'a precizat nimic căcĭ n'aveà ce. In realitate, fascicola I din mult trâmbițatul dicționar, pe cele 48 de paginĭ ale sale, nu aduce nimic nou[1] — d-l Densușianu are cuvântul — afară doar de următoarele erorĭ dintre care unele sunt tot vechĭ:

Verbul *aciuà* e derivat dintr'un tip reconstruit † accubiliare din cubile «culcuș, covru». Fonetiçește însă din † accubiliare n'ar fi putut ieșì decât * acuĭare saŭ acuère. Etimologia ezactă e cea propusă de Hașdeŭ în *Magnum etymologicum*: *aciuare* < * a c q u i a r e din a c q u i e r e (maĭ uzitat acquiescere) prin schimbarea conjugăreĭ. Din *acquiare s'a făcut maĭ întâĭ *aciare* cu persoana I-a dela prezinte *aciŭ* (Molnar, *Gram. 1788, 266)* și * *aciez*. Din *aciŭ* + *aciez* s'a născut forma silectică *aciuez* care propagându-se maĭ departe a dat *aciuezĭ, aciuează, aciuare* etc.. Ințelesul latinuluĭ * a c q u i a r e «a se repauza» e păstrat și de românul *aciuare*: «Boerul iea și mănâncă și după aceia se *aciuează*» (Sbiera, *Basme*, p. 58). Dintr'un tip † a c q u i a b u l u m «loc de repaos, adăpost» (cp. *litibulum*, loc de ascuns, ascunzătoare din «*latere*» a se ascunde) derivă desigur *acìoală* de unde verbul *aciolare* «a adăpostì». Sub înrâurirea luĭ *aciolare*, și forma *aciuare* a a căpătat acest înțeles. (*Orig. l. r. Voc.* p. 81).

---

1) In privința aceasta o unică rezervă am de făcut. Anume etimologia cuvântuluĭ *baeră (baer)* datorită d-luĭ Candrea.

Verbul *adià* îl deduc dintr'un derivat al luĭ i l i a «pântece, iĭe» Acestei etimologiĭ i se opune atât înțelesul cât și forma, căcĭ *adià* s'a născut din forma mai veche *aduĭà (aduià > adiuà > adià)* păstrată la Moți: «*a aduĭà*=a mângâià». (Frâncu—Candrea, *Rot.* p. 48). Derivă incontestabil din † a d o l e a r e, a d o l e o, verb compus din *ad* și *oleo* «odorem spiro, redoleo» (Forcell:) Ințelesul prim a fost decĭ «a răsuflà pentru a percepe mirosul unuĭ lucru» de acì «a respirà în genere». Cu acest înțeles a rămas în macedo-româna: *adilĭa* «a răsufla», *adilĭatic* «respirație». In daco-româna are accepția de «a suflà ușor (vorbind de vânt)» apoi «a mișcà încoace și încolo, a atinge ușor, a mângâià».

Aramă e derivat dintr'un tip †*aramen* rezultat prin asimilațiune din a e r a m e n. Din contră, *aramă* s'a născut din aeramen (ēramen) prin schimbarea regulată a luĭ *e* inițial neaccentuat în *a* cași: *aruncà* < e r u n c a r e, *astâmpărà* < e x t e m p e r a r e, *aluat* < e l e v a t u m, *ariciŭ* < e r i c i u s etc., unde nu maĭ poate fi vorba de asimilație. (Cp. *Orig. l. r. Voc.* 85).

Verbul *ajunà* e dedus dintr'un tip «† a j u n a r e rezultat din ejunare + jajunare; paralelismul jajunare — jejunare a înlesnit probabil nașterea formeĭ † a j u n a r e, alăturĭ de izolatul e j u n a r e». *Ajunare* derivând din e j u n a r e prin aceiașĭ trecere în *a* a luĭ *e* inițial neaccentuat, cașì în vor-

bele de maĭ sus, orce ipoteză rămâne de prisos. Pentru acelaș motiv, aromânul *agĭun* «flămând» e din *ejunus nu din *ajunus.

Tipul *baptizio—onis, de unde *botejune*, megl. *bătijune*, ar. *pătigĭune*, e dat de autori colaboratorĭ ca neatestat. De fapt îl găsim atestat sub forma «baptissio—ionis, baptismus» (DuC).

Despre *alună* ĭată ce citim: «*Alună* <†abel-lona (=abellana) prin întroducerea sufixuluĭ *ona*, care se găsește în alte nume de orașe». Dar d-niĭ Candrea-Densușianu trebuiaŭ să știe că *abellona cașì abellana, nu sunt nume de orașe. Orașul campan de care ar fi vorba se chemà *Avella* saŭ *Abella* (Cp. Forcellin).

Substantivul *bour* e dedus de colaboratorĭ din būbalus. Se știe însă că din bubalus, grec βούβαλος, a ĭeșit în toate limbile europene numele *bivolului*, care nu e tot una cu *boul sălbatic* saŭ *bourul*. Astfel bubalus (bufalus) a devenit: it. *bufalo, bufolo;* prov. *bubali-s, brufe-s, brufol-s*, sp. *bufalo*, pg. *bufalo*, fr. *buffle*, grm. *büffel*, alb. *bual*, vsl. *byvolŭ*, ung. *bival*, rom. *bivol, bìol, ghiol* etc. *Bour* e un deminutiv al substantivuluĭ *boŭ*, după cum *râur* e al substantivuluĭ *râŭ*, și corăspunde unuĭ tip latin **bovulus*, de unde ven. triest. *bovolo*, vic. pad. *bovolo* «melc». Semnificația de «melc» o are și deminutivul român *boruel*. A se comparà în privința asta versurile poporane: «Melcĭŭ, melcĭŭ, codobelcĭu — Scoate coarne *boerești* (= bourești).

Latinul vulgar bava (nu baba cum îl daŭ d-ni Candrea-Densușianu) de unde românește †*ba* plural *bale,* it. *bava,* sard. *baa,* sp. pg. *baba* e socotit ca neatestat. Il găsim însă consemnat de Du Cange în monumentalul săŭ glosar: «bava, saliva, fluor salivae». Forma reconstruită †baba e falsă, cuvântul fiind împrumutat din cambro-britanicul *baw* «lut». Spano-portugezul *baba* s'a născut din bava în urma prefacereĭ luĭ *v* în *b,* fenomen fonetic obișnuit pe terenul iberic. Un scriitor latin chiar a satirizat această particularitate fonetică a Spaniolilor prin cuvintele: «Apud Hyspanos *vivere* est *bibere*».

Cuvântul *brăcinar,* după d-ni Candrea-Densușianu, ar venì direct din puțin uzitatul *brăcină,* pecând el derivă necontestat din latinul poporan «brachionarium = Ψέλιον ἀνδρός» (Gl. Gr. Lat.). «Brachionarium = lineum quo femoralia succinguntur» (DuC) etc. (Cp. *Orig. l. r.* p. 151). Pentru *brăcină* aŭ presupus existența uneĭ forme latine †bracina. Așà formă însă n'a putut existà niciodată în latinește. *Brăcină* e o alterare a formeĭ **brăciră* (brăcire), singular refăcut din pluralul *brăciri*<bracile, bracilia, datorită cunoscuteĭ prefacerĭ a luĭ *r* intervocalic în *n* (netacismul): corona>*cunună,* suspirus>*suspin,* campula — campira>*câmpină,* similis — semeru> *seamăn* etc.

Tot la un tip imaginar †bracinia aŭ alergat

d-ni lexicografi ca să explice originea formeĭ *brăcie*. Această formă derivă însă din *bracilia<*bracile* saŭ *brachile*. (Cp. S. Pușcariu, *Etymologisches Wörterbuch*, p. 18). In latina vulgară existaŭ formele *bracina*, *bracinia*, *bracinius*, dar toate cu acelaș înțeles cașĭ etimul lor *brace* «un fel de orz» din care se făceà berea: «brace, grani speces ex quo cerevisia conficitur» (Du C). A se com parà cu aceste vorbe, românul *bragă*.

Căpățână. D-niĭ Candrea—Densușianu nu s'aŭ convins că prototipul latin capitina e atestat. Consultând însă pe Du Cange ar fi văzut că vorba aceasta existà în latina infimă și aveà înțelesul de «capătul saŭ sfârcul țâțeĭ».

Verbul *căra* derivă după d-lor dintr'un tip reconstruit † carrare. Când vom scăpà de veșnicul expedient de a recurge la reconstruirĭ și când trebue și când nu trebue? De fapt, *a cărà— cărare* s'a născut direct din «carruare = carro vehere» (DuC.), grupul vocalic *ua* reducându-se ușor la simplu *a*: battualia — battalia, > *bătae*. arcuarius>*arcar* etc. (Cp. *Orig. l. r. Voc.* p. 150). Din carruare e și sardul logudorez *karrare*. In latina vulgară mai existà cu acelaș înțeles forma carreare[1]) de unde italianul *carreggiare* fr. *charrier*.

Pe când înregistrează sub număr special va-

1) In *Originile limbeĭ rom. Voc.* p. 33 a fost dată această formă ca etim al românuluĭ *cărà*. Trebue rectificat înlocuindu-l prin carruare.

riante dialectale ale aceluiaș cuvânt tractat aiurea (d. ex. *brăcină*), consideră ca formațiuni proprii născute pe tărâmul românei cuvinte ce aŭ prototipuri latine și cari trebuiaŭ tractate independent. Așà vorba *căruță* e pusă la rubrica vorbei car alături de *căruț, cărucior, cărucean* etc... In realitate, *căruță* are prototipul său latin * c a r r u c i a[1]) din «c a r r u c a = rheda, Honoratorum vehiculum opertum» (DuC). Din aceiaș formă aŭ mai ieșit: it. *carrozza* cu derivatele: *carrozzajo* «chi fa e vende *carrozze*», *carrozziere*, chi fa, noleggia e più spesso quiguida carrozze» <* c a r r u c i a r ius, rom. *căruțar* și *cărucer* (căruțaș); fr. *carrosse,* sp. *carroza* etc... *Amăreață.* < a m a r i t i a, it. *amarezza*, prov. *amareza*, e tractat sub număr special pecând *acreață* <* a c r i t i a, it. *agrezza,* vfr. *aigresse* e însumat sub numărul vorbei *acru,* alături de *acriŭ, acrișor* etc... Având două dicționare similare înaintea sa, al lui Cihac și al d-lui Pușcariu și atâtea modele străine, erà de așteptat mai mult sistem dela acesta.

Inregistrând la locurile respective cuvintele albaneze: *harmešuar* «armăsar» < lat. a r m i s s a r i u s,

---

1) Existenţa acestei forme se probează deducţie. In latina vulgară, c a r u c a dobândise și accepţia de «plug», de unde fr. *charrue* Numai cu această semnificaţie găsim forma «c h a r r u c h i a = aratrum» (DuC), care ne conduce la o formă mai veche c a r r u c i a. Să se compare și «c a r r u s t a = wagen», «c a r r u s t a r i u s = karrerrenmann, wagenmann» (Diefenbach), Grupul st pare a fi aici în loc de *ts.*

kałenduar «Cărindar»<lat. Calendarius, *kal'uar(e)* «călare»<lat. caballarius, inventează anume pentru ele niște forme latine † armissorius, † Calendorius, † caballorius. Decè acest recurs la niște forme fictive carĭ n'aŭ putut existà în latinește, când e știut că în istro-româna, vegliota și dalmatina *a* latin accentuat se preface de regulă în *ua:* ir. *cạde* (cit cŭade)<lat. cadit, ir. *scapạt*<lat. *excappatus, ir. *an*<lat. annus, vegl. *amuar*<lat. amare, *arivuat* it. *arrivato*, *jualb*<lat. albus etc... Oare fonetismul formelor albaneze nu stă în legătură cu această lege fonetică din vecinele dialecte?

Dacă ar fi să judecăm după lipsurile sale acest dicționar, am conchide că deviza lexicografilor a fost să lase la o parte cât maĭ multe cuvinte. E drept că d-ni Candrea-Densușianu aŭ împărțit cuvintele române de origine latină în două categoriĭ: unele cu etimologie sigură, alte cu etimologie nesigură, ceia ce-ĭ pune desigur la adăpost de multe criticĭ. Din această cauză lipsesc din această fascicolă vorbe ca: *arăt*, *aripă*, *arțar* etc., etc. Dar nu ne putem lămurì decè lipsesc altele ca: *adineaŭrĭ*, *adulmecare*, *aer*, *ainderĭ*, *cadă*, etc., etc. Ce nesiguranță prezintă etimologia acestor cuvinte? E destul de curioasă și lipsa vorbeĭ *anin*, derivat foarte bine de Hașdeu dintr'un tip reconstruit de el *alninus, care se găsește însă consemnat de Diefenbach în al său

Glossarium Latino-Germanicum: «alninum=erlige». Formele *árin*, *arín*, [1]) *arinde* au esplicațiunile lor. Finalul *de* din *arinde* se mai poate vedeà în: ar. cărinde<caninus, Moți scand, ir. scand<lat. scamnum.

La rubrica vorbeĭ *aspru* înregistrează derivatele *asprișor*, *aspreală*, *asproiŭ*, etc., lăsând la o parte tocmaĭ pe *asprime* etc., etc..

Ce să zicĭ acum de asprimea cu care d-l Densușianu a criticat din dicționarul d-luĭ Pușcariu: «Și maĭ lipsesc la d-l Pușcariu multe, multe forme.... dar va aveà plăcerea să le găsească în dicționarul pe care-l tipăresc cu d-l Candrea» (*Viața nouă*, an. III, n. 6, p. 126).

Lipsa de sistem și abundența de erorĭ încăpută într'o fascicolă așà de mică (24 de foĭ) arată că d-l Densușianu n'a tras nicio învățătură din critica ce însușĭ a făcut dicționaruluĭ d-luĭ Pușcariu, iar colaborarea d-luĭ Candrea nu l-a putut scăpà de atâtea greșelĭ și contrazicerĭ cu sine însușĭ. Totuș unul din autorĭ nu se sfiește a zice: «*D-l Diculescu a luat într'o zi dicționarul nostru* . . . . Față de aceste constatărĭ, ce lucru maĭ potrivit ar fi de făcut, decât să-ĭ se înapoeze d-luĭ Densușianu cuvintele îndreptate de d-sa în Aprilie trecut d-luĭ Pușcariu și dicționaruluĭ săŭ: «Și când procedezĭ în felul

1) Forma *àrin* vine din †alīnus (=clas. alnus) după o comunicare verbală a d-lui N. Quintescu. In latina vulgară se găsește forma «*alenus*=alnus» (Diefenbach). Sard *alinu*. *Arin* a rezultat din: *árin* + *anin*.

acesta nu te sfieștĭ să întitulezĭ lucrarea: Dicționar al elementelor l-a-t-i-n-e. Când vom aveà și noĭ mai puținĭ îndrăznețĭ de aceștia și când se va înțelege și la noĭ că știința e a celor ce lucrează conștiincios anĭ întregĭ și când scriŭ un rând se gândesc de zece orĭ» (ibid. n. 5, p. 118). Desigur, sănătoase principiĭ, deșì cel ce le enunță așà de frumos nu le poate urmà. Se vede că d-l Densușianu privind prea mult paiul din ochiul d-luĭ Pușcariu, n'a observat mărăcinele din ochiul d-sale. Dar să revenim la critica făcută de d-l Densușianu lucrăreĭ mele.

E nostimă festa ce joacă dibaciul critic cititorilor revisteĭ sale vorbind de etimologia cuvântuluĭ *nevastă*. Observațiunile mele asupra origineĭ acestuĭ cuvânt scrise pe o pagină și jumătate, d-l Densușianu le condensează în următoarele vorbe: «*Nevastă,* cuvânt — cum iĭ zice d-l Diculescu — foarte expresiv ca formă, de un uz general și fără echivalent în limbă și care sub raportul înțelesuluĭ face parte din viața intimă a omuluĭ (p. 12)». Citând din lucrarea mea această propozițiune a căreĭ parte dela început a ciuntit-o, imparțialul critic adaogă imediat: «Să maĭ zică câțiva *slavomanĭ* că cuvântul e slav». Aicĭ d-l Densușianu are aerul de a spune că eŭ am stabilit o nouă etimologie cuvântuluĭ nevastă *sprijinind-o pe vorbele de maĭ sus*. Cititorĭ aĭ *Viețeĭ nouă,* vețĭ aveà de mistuit și această mistificare

a onoratuluĭ poet, critic și filolog. D-l Director al revisteĭ cu hârtia fină a crezut că nu vă e de ajuns gustoasele versurĭ ce vi le servește în doze așà de marĭ la timpurĭ hotărâte, de două orĭ pe lună.

Criticând în lucrarea mea diferitele procedee filologice ale luĭ Cihac, d-l Densușianu pipăind partea ce-l privește a simțit însuș usturimea lovitureĭ, pe care Cihac plecat dintre noĭ n'o maĭ puteà simțì. De acì necazul d-luĭ Densușianu turnat în propoziția de sus, unde vorbește cu amară ironie de slavomanĭ. Să dăm un exemplu:

Vorba *căpistere* «albia în care se cerne și se frământă», latinește «c a p i s t e r i u m», *alveum* sive vas in quod infusa aqua frumenti grana immituntur et purgantur» (Columella) e pusă de Cihac printre cuvintele de origine slavă (*Dictionn. etym.* II, 72), deșì nu poate arătà din ce formă slavă derivă, de unde ar rezultà că unele cuvinte româneștĭ derivă din niște vorbe slave carĭ n'aŭ existat niciodată în aceà limbă. Eĭ bine, aceĭaș cale urmează d-l Densușianu cu etimologia altor cuvinte. Se știe, buneoară, că atât forma de azĭ *pavăză* cât și forma maĭ veche *plavăză* (Cp. Hașdeu, *Cuv. d. b.* I, 421) sunt împrumuturĭ directe din limba italiană: p a v e s e și p a l v e s e, mijlocite prin vestiți negustorĭ și armurierĭ italienĭ prin carĭ maĭ avem: *lâncea, carabina, pistolul* etc.. D-l Densușianu, din spirit de originalitate, susține că *pavăză* e împrumutată din polonește: p a w e ž.

Fonetica însă spune că din pawež ar fi ĭeşit *pavej* saŭ *pavenj*, în nicĭun caz *pavăză*. Ca să fie consecinte, d-l Densuşianu ne asigură că şi cealaltă formă o avem tot din poloneşte, deşì în această limbă o formă plawež «nu e atestată». Ca să scape din încurcătura în care a intrat, d-l Densuşianu aleargă la un «truc» şi zice: «A putut să existe altă dată» (H L R. I, 386). Ce poţĭ răspunde unuĭ astfel de argument!

Şi când tu saŭ altcineva relevĭ atarĭ copilăriĭ filologice, autorul lor face gura mare şi strigă: «Nu credeţĭ, oamenĭ bunĭ; domnul ăsta *bate câmpi filologieĭ*». (V. n. an. III, No. 12, p. 266).

Domnul Densuşianu urmând decĭ aceleaş erorĭ şi principiĭ neştiinţifice, pe carĭ eŭ le-am criticat în lucrarea mea, erà natural şi de aşteptat ca d-sa, temperament pornit şi vindicativ, să se ridice cu toată revolta contra unuĭ op filologic care vizà erorile şi pe care Academia l-a primit cu cinstea cuvenită şi să mĭ-arunce tot felul de injuriĭ din inexpugnabila cetăţue a *Vieţeĭ nouă*.

Arta d-luĭ critic culminează desigur în ridiculizarea etimologieĭ substantivuluĭ *brânză*. Abilul critic citează 12 rândurĭ din desvoltarea etimologieĭ propuse de mine acestuĭ cuvânt, ferindu-se a cità însă rândurile care singure trebuiaŭ citate pentru publicul neiniţiat în arcanele filologieĭ. Se ştie că etimologiile propuse până acum acestuĭ cuvânt sunt următoarele: *brânză* < lat. pran-

dium (Lex. Bud.), *brânză* <lat. vulg. brundus «solid, consolidat». (Laurian-Maxim), *brânză* <grm. Biestmilch «corastă» (Diefenbach, *Zeitschrift der rom. Phil., XI, 288)*. Hașdeu[1]) îl considerà de origine dacă, ĭar după Schuchardt ar însemnà «caș de *Brienne*», un oraș elvețian. După etimologia propusă de mine, *brânză* e acelaș cuvânt cu albanezul blεndzε (blănză) «burduf». Ințelesul prim al substantivuluĭ *brânză* a fost deci burduf și numaĭ cu timpul a ajuns la accepțiunea de azĭ, conținutul luând numirea continentuluĭ. Să se compare acelaș fenomen semantic în românul *foc* din latinul focus «vatră». După cum din expresiunĭ ca: vin de Cotnarĭ; pânză de Olanda; pânză de America; pânză de Madapolam etc., prin izolare s'aŭ obținut substantivele comune: *cotnar, olandă, americă (amelică), matipolon* etc., tot așà din expresia veche «caș de brânză (= de burduf)» s'a izolat cuvântul *brânză* cu ințelesul de azĭ.

Criticul, bine ințeles, a avut grija să nu compare etimologia propusă de mine cu vreuna din etimologiile cunoscute până acum. Aceiaș procedere și cu celelalte două-treĭ etimologiĭ, de carĭ maĭ vorbește, precum: *catâr, glonț, prapur*.

In rezumat, critica d-lui Ovid Densusianu aduce lucrăreĭ mele următoarele învinuirĭ:

---

1) Cp. *Columna lui Traian*, V, 105 ; *Cuvente den bătrâni*, I, 189, 190.

Că titlul n'ar corăspunde cu coprinsul cărţeĭ. Ca să probeze această afirmaţie falsă citează titlul *incomplect*.

Că aş fi schimbat uzul semnelor filologice. A căutat să dovedească acest lucru citind *invers* şapte rândurĭ dela pagina 23.

Că aş fi făcut naiv pe Miklosich şi pe alţi filolgĭ. Invenţie răutăcioasă. Dacă unele părerĭ ale mele vin în contrazicere cu ceiace a spus acest învăţat, nu înseamnă că l-am făcut naiv. Dacă am spus, buneoară, că legătura etimologică ce încearcă a stabilì Miklosich între vorba *plată* şi slavicul *platъ* «cojoc» nu e întemeiată — vorba *plată* derivând sigur din latinul *plata = vectigal, tributum (DuC) — criticul în loc să-şi deà părerea asupra etimologieĭ îmĭ obiectează că am făcut naiv pe Miklosich. Dacă de asemenea prin cercetările mele am ajuns la alte rezultate decât cele din *Histoire de la langue roumaine* şi din diferitele articole filologice ale d-luĭ Densuşianu, tot aşà va fi dedus că am căutat să-ĭ surp reputaţia ştiinţifică şi de acì critica strâmtă şi acerbă făcută lucrăreĭ mele.

Ceiace am dat ca *probabil*, criticul spune că e *nesigur*, trecând sub filozofică tăcere ceiace am dat ca sigur. Am spus, buneoară, că etimologia cunoscută până acum a cuvântului *dâlm* < vsl. hlъmъ (Cihac) e neîntemeiată. Criticul nu zice nimic. Am spus că *dâlm* e acelaş cuvânt cu polonul tłum «movilă, grămadă». Criticul tace.

Am spus în fine că *dâlm* polon *tłum*, derivă probabil din latinul tumulus, găsit în inscripţiunĭ sub forma tumlum. Criticul văzând că eŭ însumĭ am restrâns siguranța îșĭ deschide gura sa și zice: «D-l Diculescu ne roagă să credem că *dâlm* e latinul *tumulus*».

Din desvoltarea etimologiilor a citat câte-o propoziție izolată, care singură nu lămurește nimic. Cp. *guler, nevastă, catâr, prapur*.

Etimologia substantivuluĭ *lebădă* fiind numaĭ enunțată — locul desvoltăreĭ acestĕĭ etimologiĭ fusese rezervat în fascicola III, capitolul Metatezeĭ: *albida* > *labida* — criticul a dedus de acì lipsa de probe și n'a putut să nu se lege de ea.

Pe lângă nepotrivirile tacite dintre lucrarea mea și *Histoire de la langue roumaine* a d-luĭ Densușianu, aceasta din urmă e criticată în multe locurĭ și anume: la pag. 6, 10, 16, 37, 57 etc. Ca să nu i se pună la îndoială buna credință, criticul păstrează un mutism desăvârșit asupra acestuĭ lucru.

Afară de afirmația lapidară despre latinismele din slavonește, a căreĭ lipsă de temeiŭ am văzut-o, d-l Densușianu criticând părerile mele se ferește de a spune pe a le sale. E și aicĭ o dibăcie, căcĭ de multe orĭ procederea contrară ĭ-a jucat festa [1]).

1) Elocinte în privința aceasta e cazul următor. In critica ce a

Abilul critic păstrează o tăcere mormântală faţă de sistemul cărţeĭ ce critică, de tractarea legilor fonetice, de studiul comparativ al origineĭ lor, de raportul lucrăreĭ mele cu lucrările similare de până acum, de mulţimea de etimologiĭ nouă a căror veracitate este evidentă, precum: *plată* <*plata «tributum, vectigalis species». (DuC) — erà socotit de origine slavă —, *ban* < lat. *bannum «pecunia multatitia» —, erà socotit tot slav —, *imaş* < lat. *ermassius «ager incultus» (ibid.) — erà considerat ca un împrumut din limba maghiară —, *tain* — lat. *talleanum «stipendium militare» (ibidem), — erà socotit ca turcism ba încă din limba arabă etc., etc.

* * *

D-l Densuşianu a avut speciala grijă să îmbrace mistificările criticeĭ sale în haina ironiilor şi a expresiunilor tarĭ. La ce altceva poţĭ recurge, când alte argumente n'ai, şi când ştiĭ bine că tocmaĭ aceste injuriĭ şi ironiĭ se prind maĭ uşor şi dăinuesc maĭ multă vreme în mintea unuĭ public grăbit şi ocupat?

---

făcut lucrărei „*Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, relevând o eroare a d-lui Puşcariu, d-l Densuşianu a dat naştere alteĭ erorĭ. Iată ce ziceà: «Lângă *avere* (s. am) «Reichtum. d-l Puşcariu citează pe lionezul *avair* «Bienenstock», care se vede cât de colo că nu poate aveà nimic de a face cu forma românească; d-l Puşcariu n'a văzut că e un derivat din *apis* «albină». (V. n. an. III, n-rul 6, p. 131). De fapt însă *avair* «stup» e din latinul «alvearium, vas în quo apes nidificant et melificant» (Forcell).

TELEFON No
TIPOGRAFIA
GUTENBERG
JOSEPH
GÖBL
BUCUREŞCI
20. STR. DOAMNEI 20.